

بررسی وضعیت موجود مجموعه‌سازی در کتابخانه‌های دانشگاهی شیراز

مهرناز رحمت

کتابدار کتابخانه دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارسنجان

چکیده

هدف: هدف از انجام این پژوهش، بررسی وضعیت موجود مجموعه‌سازی کتابخانه‌های دانشگاهی شیراز و ارائه راهکارهایی برای بهبود کیفی آن است.
روش: روش انجام این پژوهش، پیمایشی است. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه است و برای تجزیه و تحلیل آماری از روش توصیفی (فراوانی- درصد) و نرم‌افزار آماری Excel استفاده شده است.

یافته‌ها: نتایج پژوهش نشان می‌دهد که تنها ۵۶/۲۵ درصد از مدیران و ۵۳/۹۲ درصد از کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی شیراز تخصص رشته کتابداری دارند و ۹۳/۷۵ درصد در مجموعه‌سازی فعالیت می‌کنند؛ ۷۵ درصد کتابخانه‌ها، به درخواست مراجعان برای انتخاب و تهیه مواد اهمیت می‌دهند و روش اصلی آنان، استفاده از نمایشگاه‌های کتاب می‌باشد. کمیته‌ای به صورت مجزا برای انتخاب کتاب وجود ندارد و تنها ۱۲/۵ درصد، خط‌مشی مدونی در باب مجموعه‌سازی دارند. همچنین، در ۹۳/۷۵ درصد این کتابخانه‌ها، کاتالوگ‌ها طریقه اصلی آگاهی از چاپ و نشر مواد جدید می‌باشند و ۳۱/۲۵ درصد آن‌ها از مبادلات بین کتابخانه‌ای استفاده می‌کنند.

واژه‌های کلیدی: مجموعه‌سازی، کتابخانه‌های دانشگاهی، انتخاب، تهیه، سفارش

مقدمه

کتابخانه‌ها، به منظور تحقق هدف‌های خود ناگزیر از داشتن مجموعه‌ای توانمندند که بتوانند پاسخگوی نیاز مراجعان باشند مجموعه‌سازی از مهمترین و اساسی‌ترین کارها در کتابخانه‌ها و به معنای گردآوری مواد حاوی اطلاعات و داده‌ها بر اساس طرحی تنظیم شده در جهت رفع نیاز مراجعه‌کنندگان است.^۱ به قول بیگدلی و زارعی^۲ با توجه به رشد روز افزون انتشارات در سطح جهان، افزایش سالانه قیمت کتاب‌ها و نشریات، کمبود بودجه و فضا، هیچ کتابخانه‌ای هر چند عظیم، قادر به فراهم‌آوری همه مواد کتابخانه‌ای نیست؛ بنابراین، انتخاب منابع اطلاعاتی از مهم‌ترین مراحل مجموعه‌سازی است و کتابخانه‌ها باید منابع مالی محدود خود را به تهیه موادی اختصاص دهند که به احتمال زیاد، بیشترین نیاز استفاده‌کنندگان خود را برآورده سازد و آن، وجود افراد متخصص کتابدار را می‌طلبد.

به منظور انجام مجموعه‌سازی، باید طرح و نقشه‌ای از پیش تعیین شده وجود داشته باشد که همان خط‌مشی مجموعه‌سازی است. اساساً کتابخانه، به منظور پاسخ‌گویی به نیاز مراجعان به وجود می‌آید و می‌دانیم که اما مراجعه‌کنندگان کتابخانه‌های مختلف یکسان نخواهند بود و در نتیجه نیازهای متفاوتی خواهند داشت.^۳ بنابراین قبل از هر چیز باید نوع کتابخانه و هدف‌های کلی آن مشخص و خط‌مشی متناسب با نیاز کسانی که کتابخانه برای آن‌ها به وجود می‌آید تدوین گردد.

کتابخانه‌ها باید به منظور افزایش موجودی خود با هم همکاری داشته باشند و از سرویس امانت بین کتابخانه‌ای استفاده کنند.

پیشینه پژوهش در داخل کشور

شعبانی^۴ در مقاله‌ای در خصوص چگونگی مجموعه‌سازی در کتابخانه‌های دانشگاه‌های اصفهان به این نتیجه رسیده که دانشگاه‌های تحت بررسی در زمینه

مجموعه‌سازی، کاستی‌های قابل ملاحظه‌ای دارند و نیازمند افراد متخصص در رأس کتابخانه‌های دانشکده‌ای می‌باشند. در این دانشگاه‌ها، سال‌هاست که از شورا یا کمیته خرید کتاب خبری نیست. همچنین دخالت رؤسای کتابخانه‌ها در ۶۲/۵٪ موارد موجب می‌شود نقش هیأت علمی و دانشجویان در انتخاب مواد ناچیز باشد. این عوامل باعث شده که مجموعه‌سازی روند یکدست و منظمی نداشته، تعدادی کتب مهم و روزآمد از قلم افتاده و آثار تخصصی رشته‌های تحصیلی جایگاه ویژه خود را در مجموعه از دست بدهند.

جاوید کبیری و همکاران^۵ در بررسی مسائل کتابخانه‌های دانشگاه مشهد مشکلات منابع و سفارشات کتابخانه‌ها را مورد بررسی قرار داده‌اند. و برای رفع مشکلات، تدوین خط‌مشی مشخصی را به منظور انتخاب، سفارش و خرید مواد پیشنهاد کرده‌اند و همچنین استفاده از طرح سفارشات متمرکز که می‌تواند مجموعه را متناسب با نیازهای آموزشی و پژوهشی آن موسسه توسعه دهد.

مک ایوان^۶ در تحقیقی با عنوان «شناخت نیازهای استفاده‌کنندگان» بیان می‌کند که درک نیازهای استفاده‌کنندگان همیشه کلیدی برای ساختن مجموعه و برنامه‌ریزی برای خدمات مناسب بوده است و کتابداران می‌توانند از روش‌های رسمی و غیررسمی برای جمع‌آوری اطلاعات درباره مراجعان استفاده کنند و از اطلاعات جمع‌آوری شده برای انتخاب مواد و خدمات و همچنین برای تغییر شکل دادن سیستم اطلاعاتی به منظور برآورده کردن نیازهای محققان بهره گیرند. کارل^۷ در مقاله‌ای با عنوان «چرایی، چیستی و چگونگی سیاست‌های توسعه مجموعه» موضوع‌های زیر را بررسی کرده است:

چرا باید یک کتابخانه خط‌مشی توسعه مجموعه را داشته باشد؟

خط‌مشی توسعه مجموعه باید شامل چه چیز باشد؟

چگونه باید خط‌مشی توسعه مجموعه را تألیف و گردآوری کرد؟

در این مقاله بیان شده که در طول دهه گذشته سیاست توسعه مجموعه خصوصاً از نظر منابع الکترونیکی جدید که امروزه موجودی بیشتر کتابخانه‌ها را تشکیل داده مورد بررسی زیاد قرار گرفته است.

هدف، روش و جامعه پژوهش

هدف‌های این پژوهش عبارتند از:

۱. بررسی وضعیت تخصص مدیران و کتابداران کتابخانه‌ها
 ۲. بررسی نقش فرد یا افراد مسئول انتخاب و گزینش مواد
 ۳. بررسی نقش کتابداران در مجموعه‌سازی مواد و منابع
 ۴. بررسی روش‌های انتخاب و تهیه مواد
 ۵. بررسی نقش درخواست مراجعان در انتخاب مواد
 ۶. بررسی وجود خط مشی مدون برای مجموعه‌سازی
- در این پژوهش از روش پیمایشی استفاده شده است و ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه و در مواردی مصاحبه با جامعه مورد مطالعه بوده است. برای پاسخ‌گویی به سؤال‌ها نیز، از روش‌های آماری توصیفی نظیر اعلام فراوانی و درصد فراوانی استفاده شده است.
- جامعه آماری در این پژوهش، کتابخانه‌های دانشگاهی شیراز شامل کتابخانه‌های دانشگاه‌های دولتی (۱۴ کتابخانه)، کتابخانه دانشگاه آزاد اسلامی و کتابخانه دانشگاه پیام نور (در مجموع ۱۶ کتابخانه) است.

فرضیه‌های پژوهش

۱. در برابر یا بیشتر از ۵۰ درصد کتابخانه‌ها، کتابداران نقش اصلی انتخاب مواد را برعهده دارند.
۲. در برابر یا بیشتر از ۵۰ درصد کتابخانه‌ها، هنگام انتخاب مواد به درخواست اطلاعاتی مراجعان توجه می‌شود.
۳. در کمتر از ۵۰ درصد کتابخانه‌ها، خط مشی مدونی برای مجموعه‌سازی مواد وجود دارد.

نحوه جمع‌آوری اطلاعات

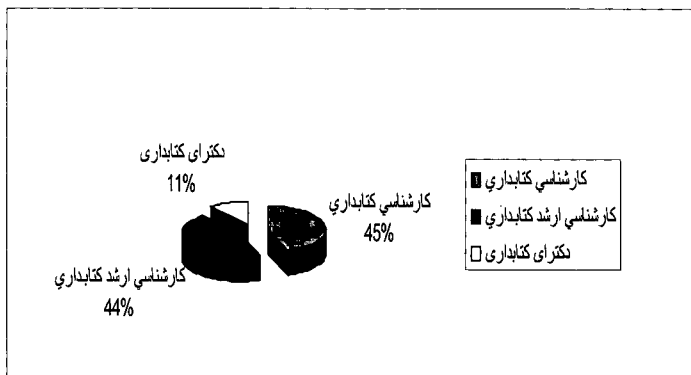
پژوهشگر برای تکمیل پرسشنامه به‌طور حضوری به تک‌تک کتابخانه‌ها مراجعه

کرد و در موارد لازم به مصاحبه و ارائه توضیحات لازم در خصوص سؤال‌های پرسشنامه اقدام نموده به نحوی که هیچ سؤالی از پرسشنامه بدون پاسخ باقی نمانده و هیچ ابهامی پیش نیامد و که در مجموع به منظور تجزیه و تحلیل آماری، ۱۶ پرسشنامه تکمیل شده توسط کتابخانه‌های دانشگاهی شیراز دریافت گردید.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

مقدمه

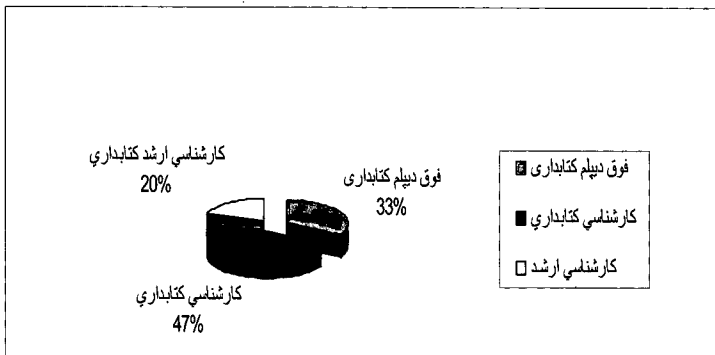
این پژوهش، به بررسی وضعیت تخصص مدیران و کتابداران و وضعیت کمی مواد و منابع در کتابخانه‌ها می‌پردازد و نتایج حاصل از ده سوال پرسشنامه تحقیق درباره وضعیت مجموعه‌سازی و سه فرضیه در این رابطه را مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد.

نمودار ۱. وضعیت مدیران متخصص در کتابخانه‌های دانشگاهی شیراز:

در کتابخانه‌های دانشگاهی شیراز ۵۶/۲۵ درصد از مدیران کتابخانه‌ها را نیروهای متخصص تشکیل می‌دهند؛ ۴۵ درصد این تعداد، مدرک تحصیلی لیسانس کتابداری، ۴۴ درصد فوق لیسانس کتابداری و ۱۱ درصد دکترای کتابداری دارند.

(نمودار ۱)

نمودار ۲. وضعیت کتابداران متخصص در کتابخانه‌های دانشگاهی شیراز:

در کتابخانه‌های فوق، در مجموع ۵۳/۹۲ درصد از کتابداران را نیروهای متخصص کتابدار تشکیل می‌دهد که از این تعداد ۳۳ درصد، مدرک فوق دیپلم کتابداری، ۴۷ درصد لیسانس کتابداری و ۲۰ درصد فوق لیسانس کتابداری دارند. (نمودار ۲)

انتخاب‌کنندگان مواد در کتابخانه‌ها

سازمان مادر	اعضای هیات علمی	مدیر کتابخانه	کتابداران	
۲	۱۲	۱۱	۱۵	فراوانی
٪۱۸/۷۵	٪۷۵	٪۶۸/۷۵	٪۹۳/۷۵	درصد

جدول ۱. انتخاب‌کنندگان مواد در کتابخانه‌های دانشگاهی شیراز

همان‌گونه که جدول ۱ نشان می‌دهد، در کتابخانه‌های دانشگاهی شیراز به ترتیب: کتابداران ۹۳/۷۵ درصد، اعضای هیات علمی ۷۵ درصد، مدیر کتابخانه ۶۸/۷۵ درصد و سازمان مادر ۱۸/۷۵ درصد در انتخاب مواد کتابخانه‌ای دخالت دارند؛ یعنی در این کتابخانه‌ها، کتابداران، نقش اصلی در انتخاب مواد را بر عهده دارند. بنابراین، فرضیه اول تحقیق که بیان می‌کند «در برابر یا بیشتر از ۵۰ درصد کتابخانه‌ها، کتابداران نقش اصلی انتخاب مواد را برعهده دارند» در مورد کتابخانه‌های دانشگاهی شیراز تایید می‌شود.

در نظر گرفتن درخواست مراجعان برای انتخاب و تهیه مواد بیشتر کتابخانه‌های دانشگاهی شیراز، یعنی حدود ۷۵ درصد آن‌ها اظهار داشته‌اند که به درخواست مراجعان برای انتخاب و تهیه مواد اهمیت می‌دهند. بنابراین فرضیه دوم تحقیق که بیان می‌کند «در برابر یا بیشتر از ۵۰ درصد کتابخانه‌ها، هنگام انتخاب مواد به درخواست اطلاعاتی مراجعان توجه می‌شود.» در اینجا تایید می‌شود.

وجود کمیته انتخاب در کتابخانه

کلیه کتابخانه‌های دانشگاهی شیراز بیان کرده‌اند که چیزی به عنوان «کمیته انتخاب» به منظور مجموعه‌سازی در کتابخانه وجود ندارد.

روش‌های انتخاب و تهیه مواد در کتابخانه‌ها

درصد	فراوانی	
۶۲/۵٪	۱۰	کتاب‌فروشان محلی
۷۵٪	۱۲	کارگزار
۶۲/۵٪	۱۰	مراجعه مستقیم به ناشران
۱۰۰٪	۱۶	نمایشگاه‌های کتاب
۱۸/۷۵٪	۳	انتخاب و تهیه توسط سازمان مادر
۱۸/۷۵٪	۳	روش‌های دیگر

جدول ۲. روش‌های انتخاب و تهیه مواد در کتابخانه‌های دانشگاهی شیراز

با توجه به جدول شماره ۲، روش اصلی همه کتابخانه‌های دانشگاهی شیراز برای انتخاب و تهیه مواد، استفاده از نمایشگاه‌های کتاب است. روش‌های دیگر تهیه مواد در کتابخانه‌های دانشگاهی شیراز به ترتیب عبارتند از: استفاده از کارگزار (به میزان ۷۵ درصد)، مراجعه مستقیم به ناشران و مراجعه به کتابفروشان محلی (به میزان ۶۲/۵ درصد)، انتخاب و تهیه مواد توسط سازمان مادر و

روش‌های دیگری مانند استفاده از اینترنت (هر کدام به میزان ۱۸/۷۵ درصد).

وجود خط‌مشی مدون در مجموعه‌سازی

جمع	تأحدی	خیر	بله	
۱۶	۳	۱۱	۲	فراوانی
٪۱۰۰	٪۱۸/۷۵	٪۶۸/۷۵	٪۱۲/۵	درصد

جدول ۳. وجود خط‌مشی مدون در مجموعه‌سازی کتابخانه‌های دانشگاهی شیراز

در جدول ۳ ملاحظه می‌شود که تنها ۱۲/۵ درصد کتابخانه‌های دانشگاهی شیراز، دارای خط‌مشی مدون برای مجموعه‌سازی هستند؛ بنابراین فرضیه سوم تحقیق که بیان می‌کند «در کمتر از ۵۰ درصد کتابخانه‌ها، خط‌مشی مدونی برای مجموعه‌سازی مواد وجود دارد» در مورد این کتابخانه‌ها تایید می‌شود.

چگونگی آگاهی از چاپ و نشر مواد جدید کتابخانه‌ای

۹۳/۷۵ درصد کتابخانه‌های دانشگاهی شیراز (۹ کتابخانه از ۱۶ کتابخانه) از طریق کاتالوگ‌ها و سایر منابع انتخاب کتاب از چاپ و نشر مواد جدید کتابخانه‌ای آگاه می‌شوند. همچنین به ترتیب ۸۱/۲۵ درصد کتابخانه‌ها (۱۳ کتابخانه) از طریق اینترنت، ۵۶/۲۵ درصد (۹ کتابخانه) از طریق مراجعه به کتابفروشی‌ها، ۵۰ درصد (۸ کتابخانه) از طریق نشریات، ۱۸/۷۵ درصد (۳ کتابخانه) از طریق سازمان مادر و ۶/۲۵ درصد (۱ کتابخانه) از طریق صدا و سیما، از چاپ و نشر مواد جدید کتابخانه‌ای آگاه می‌شوند. ۱۲/۵ درصد این کتابخانه‌ها (۲ کتابخانه) نیز از روش‌های دیگری نظیر اطلاع از طریق اعضای هیات علمی و دانشجویان، ۱۲/۵ درصد از طریق نمایشگاه‌های هفتگی، و ۶/۲۵ درصد (۱ کتابخانه) از طریق مراجعه به سایر کتابخانه‌ها از انتشار مواد جدید آگاهی می‌یابند.

روش‌های دیگر مجموعه‌سازی بجز خرید مواد

یافته‌های پژوهش نشان داد که همه کتابخانه‌های دانشگاهی شیراز بجز خرید، از طریق هدایا، مجموعه خود را کامل می‌کنند. همچنین ۳۱/۲۵ درصد (۵) کتابخانه از ۱۶ کتابخانه دانشگاهی) از مبادلات بین کتابخانه‌ای و ۱۸/۷۵ درصد (۳) کتابخانه) از واسپاری استفاده می‌کنند.

بحث و نتیجه‌گیری

یکی از مهمترین عواملی که در موفقیت عملکرد کتابخانه و انجام رسالت فرهنگی و اجتماعی آن تاثیر بسزایی دارد، وجود نیروی انسانی متخصص به تعداد مناسب می‌باشد. بدیهی است که داشتن کتابخانه‌ای با مجموعه متناسب و سازماندهی شده و برای پاسخ‌گویی به نیازهای اطلاعاتی، بدون وجود نیروی انسانی متخصص و دارای تحصیلات عالی، اعم از مدیر و کارکنان امکان‌پذیر نیست؛ به‌خصوص در کتابخانه‌های دانشگاهی، که به عنوان یکی از مهمترین مراکز تحقیقاتی برای به‌دست آوردن نیازهای اطلاعاتی مراجعین حائز اهمیت می‌باشند. از سویی، وجود مدیران غیرمتخصص برای اداره امور کتابخانه باعث می‌شود که به دلیل عدم آگاهی صحیح آنان از امور مربوط به کتابداری، کتابخانه از مدیریت مناسب کارایی بالایی برخوردار نباشد؛ این در حالی است که مطابق نتایج پژوهش، در کتابخانه‌های دانشگاهی شیراز، تنها ۵۶/۲۵ درصد از مدیران و ۵۳/۹۲ درصد از کتابداران را نیروهای متخصص تشکیل می‌دهند. در این کتابخانه‌ها، خوشبختانه کتابداران، محور اصلی در مجموعه‌سازی مواد و منابع به‌شمار می‌روند که خود می‌تواند در ارتقای کیفی آموزش و پرورش در دانشگاه‌ها مؤثر باشد؛ لکن کمیته مجزا و مشخصی به‌منظور مجموعه‌سازی وجود ندارد و اصولاً تمامی این کتابخانه‌ها با «کمیته انتخاب» مأنوس نیستند؛ این در حالی است که به‌منظور ایجاد مجموعه‌ای مناسب، جلب همکاری اقشار مختلف موسسه آموزشی اعم از هیات علمی، دانشجویان و اعضای کتابخانه ضروری است. چنانچه شعبانی^۸ نیز در پژوهش خود در مورد کتابخانه‌های دانشگاه اصفهان به همین نتیجه می‌رسد؛ در

ضمن، در بیشتر این کتابخانه‌ها خط‌مشی مدونی برای مجموعه‌سازی در نظر گرفته نشده است، اگرچه آن‌ها برای انتخاب و تهیه مواد کتابخانه‌ای ضوابط و معیارهایی را رعایت می‌کنند. این در حالی است که با توجه به محدودیت‌هایی مانند کمبود بودجه که امروزه گریبان‌گیر همه کتابخانه‌هاست و نیز با توجه به حجم زیاد انتشارات که امکان تهیه همه مواد منتشر شده را نخواهد داد، لازم است کتابخانه‌ها براساس اولویت‌بندی‌ها و با اتکا به خط‌مشی‌ها و روش‌های مدون از پیش تعیین شده، درصدد تهیه منابع اطلاعاتی باشند. جاوید کبیری و همکارانش^۹ نیز در تحقیق خود در مورد مسائل کتابخانه‌های دانشگاه مشهد پیشنهاد می‌کنند که خط‌مشی مدونی به منظور انتخاب، سفارش و خرید مواد تدوین شود.

همه کتابخانه‌های دانشگاهی شیراز، از «نمایشگاه‌های کتاب» به عنوان روش اصلی در تهیه مواد استفاده می‌کنند. این در شرایطی است که خرید بدون برنامه و انتخاب از نمایشگاه‌ها باعث می‌شود که دانش جامعه دانشگاه در معرض علمی از پیش تعیین شده و نه براساس انتخاب از انتشارات بین‌المللی قرار گیرد؛^{۱۰} بنابراین، عملاً انتخابی صورت نمی‌گیرد؛ همچنین، تعداد بسیار کمی از کتابخانه‌ها آن هم به میزان بسیار محدود از اینترنت برای مجموعه‌سازی بهره می‌گیرند، در حالی که به منظور تسهیل و تسریع در بخش فراهم‌آوری مانند سایر بخش‌ها می‌توان از اینترنت استفاده کرد.

با توجه به این که گذشتهٔ اقتصادی کتابخانه‌ها نتوانسته است زمینهٔ رشد مجموعهٔ آن‌ها را به صورت شایسته‌ای فراهم آورد و از طرفی با پدیده انفجار اطلاعات و افزایش قیمت کتاب‌ها، فراهم‌آوری امکانات مادی برای تامین نیازها چندان آسان نیست، سرویس امانت‌دهی بین کتابخانه‌ای به عنوان مناسب‌ترین راه پیشنهاد می‌شود اگرچه نتایج این پژوهش نشان داد که اکثر این کتابخانه‌ها از اهمیت و نقش آن غافل بوده‌اند.

پیشنهاد‌های پژوهش

پیشنهاد‌های کاربردی

۱. سنجش نیازهای اطلاعاتی مراجعان از طرق مختلف و تلاش در برآوردن

این نیازها

۲. تدوین خط‌مشی مدون مجموعه‌سازی، با توجه به نیازهای گروه‌های مختلف قومی، نژادی و با در نظر گرفتن باورها، عقاید و ...
۳. تشکیل کمیته انتخاب، مرکب از گروه‌های مختلف موسسه آموزشی، به منظور ایجاد مجموعه‌ای مناسب
۴. استفاده از مدیران و کتابداران متخصص برای انجام بهتر امور کتابخانه از جمله مجموعه‌سازی
۵. به‌کارگیری مبادلات بین کتابخانه‌ای به‌منظور پاسخ‌گویی بهتر به نیاز مراجعان
۶. استفاده از اینترنت برای انجام امور انتخاب، تهیه و سفارش
۷. خرید از نمایشگاه با برنامه‌ریزی قبلی و انتخاب مواد از قبل
۸. اتخاذ تدابیری به منظور دایر شدن نمایشگاه‌های دائمی کتاب و رعایت اصول اساسی حرفه کتابداری در انتخاب و تهیه مواد واقعی مورد نیاز

پیشنهاد‌های پژوهشی

۱. انجام پژوهش مشابه در انواع دیگر کتابخانه‌ها
۲. ارزیابی محتوای مجموعه‌ها و تناسب آن‌ها با نیازهای جامعه استفاده‌کننده
۳. انجام پژوهش مشابه در کتابخانه‌های مختلف در سایر زمینه‌ها، مثلاً بررسی وضعیت خدمات فنی یا بررسی وضعیت ساختمان و تجهیزات کتابخانه‌ها

پی‌نوشت‌ها و منابع

۱. فرهادیان، بهروز (۱۳۸۰). روند مجموعه‌سازی در کتابخانه‌های عمومی استان خوزستان: نظرات کتابداران و مراجعین، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، واحد علوم و تحقیقات دانشگاه اهواز
۲. بیگدلی، زاهد؛ زارعی، عاطفه (۱۳۸۲)، مسائل خط‌مشی مجموعه گسترده از دیدگاه مدیران کتابخانه‌های دانشگاه‌های مجری دوره کارشناسی‌ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، فصلنامه کتاب، دوره چهاردهم، شماره اول

۳. گاردنر، ریچارد (۱۳۷۸). مجموعه‌سازی: پیدایش، گزینش و گسترش مواد کتابخانه‌ای، ترجمه اسدا... آزاد، مشهد: بنیاد پژوهش‌های انقلاب اسلامی
۴. شعبانی، احمد (۱۳۷۳). بررسی چگونگی مجموعه‌سازی در کتابخانه‌های دانشگاه اصفهان، پیام کتابخانه، سال سوم، شماره اول
۵. جاوید کبیری، غ (۱۳۶۲). بررسی اجمالی مسائل کتابخانه‌های دانشگاهی مشهد
6. Macewan, Bonnie, " understanding users' needs and making collections choice", Collection Building, available via <http://www.emeraldinsight.com>
7. Carol, Van Ziji, (1998), "The why, what, and how of collection development policies", south African journal of library & information science, 66(3)
۸. ا. شعبانی، احمد (۱۳۷۳)، بررسی چگونگی مجموعه‌سازی در کتابخانه‌های دانشگاه اصفهان، پیام کتابخانه، سال سوم، شماره اول
۹. جاوید کبیری، غ (۱۳۶۲)، بررسی اجمالی مسائل کتابخانه‌های دانشگاهی مشهد
۱۰. بیگدلی، زاهد و عاطفه زارعی (۱۳۸۲)، مسائل خط‌مشی مجموعه گسترده از دیدگاه مدیران کتابخانه‌های دانشگاه‌های مجری دوره کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، فصلنامه کتاب، دوره چهاردهم، شماره اول